

Інформаційне забезпечення процесів управління

Розглядаються структура інформаційного забезпечення підприємства, яке є основою прийняття управлінських рішень, а також проводиться аналіз його використання для ефективного менеджменту.

We consider the structure information for the enterprise, which is the basis of management decisions, and analyzes its use for effective management.

Ключові слова: інформація, документ, інформаційне забезпечення, управління, управління інформаційним забезпеченням.

Вступ. Обсяги інформації, які слід обробити для прийняття ефективних управлінських рішень постійно збільшується, що потребує залучення для її обробки сучасної обчислювальної техніки. Це в свою чергу потребує класифікації існуючих документів, які використовуються в управлінській діяльності і розробки нових, які б забезпечували управління підприємства у нових економічних реаліях.

Робота виконана відповідно до держбюджетної теми Донецького національного університету: Г-07/21 «Наукові основи розробки моделей документарно-інформаційних систем економічних об'єктів», номер державної реєстрації – 0107U003027.

Постановка завдання. Мета статті - дослідити і проаналізувати перелік документів, що становлять основу інформаційного забезпечення підприємства, які використовуються в управлінській діяльності, а також визначити напрямки розвитку інформаційного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про динамічний розвиток можливостей аналітичної обробки великих обсягів інформації за обмежений час, що стає основою нових концепцій менеджменту, які використовуються на підприємствах [1-3].

Результати. Основною метою управління інформаційним забезпеченням підприємства є своєчасне надання користувачам (різних рівнів) достовірної і оперативної інформації для прийняття управлінських рішень. В рамках управління інформаційним забезпеченням підприємства слід виділяти

управління інформаційними потоками, технологіями і персоналом, що здійснює введення, обробку, зберігання інформації і обслуговування інформаційних систем.

В процесі управління інформаційним забезпеченням підприємства слід створити [4]:

пряме звернення користувачів до інформації, що зберігається, і можливість її багатократного використання;

якнайповніше задоволення інформаційних потреб користувачів на всіх рівнях управління;

оперативний пошук і видачу інформації за запитом;

оптимальний документообіг і ефективні комунікації;

комплекс технічних засобів по переробці інформації.

Не дивлячись на те, що в процесі управління інформаційним забезпеченням підприємства використовуються різні відомості, найбільша значущість належить даним бухгалтерського обліку і фінансової звітності, зокрема річному звіту, до складу якого входять баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітка до річної фінансової звітності і розшифровка змісту основних рахунків, що дозволяє відслідкувати основні виробничо-господарські операції підприємства за звітний період.

Значущість річного звіту, як зведеної інформаційної форми, обумовлена тим, що вона дозволяє забезпечити необхідною інформацією як керівництво самого підприємства, так інших учасників ринку, зацікавлених в такому інформаційному забезпеченні (власників, інвесторів, кредиторів, контрагентів і т.д.). Це є вкрай важливим моментом в умовах інтеграції і глобалізації на національному і інституційному рівнях, активізації розвитку фондового ринку і ринку капіталів, а також корпоративізації господарських зв'язків.

Оскільки з 2000 року в Україні бухгалтерський облік і формування фінансової звітності здійснюється відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, що знайшло віддзеркалення в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, а після приєднання України до Європейського Союзу підприємства вимушені перейти на використання Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ – IFRS) то вже сьогодні вітчизняним підприємствам необхідно дотримуватися міжнародних підходів розкриття інформації, забезпечуючи [5]:

достовірність і прозорість фінансової і не фінансової інформації, що відображається в річному звіті підприємства;

можливість доступу до неї всіх зацікавлених суб'єктів господарювання, забезпечуючи відвертість учасників ринку;

максимальну інформаційну наповнюваність річного звіту, що дозволить понизити трудомісткість аналітичної роботи, роботи по збору необхідної інформації і її обробці і дасть можливість своєчасно реагувати на виявлені відхилення в діяльності підприємства:

дохідливість і однозначність тлумачення користувачами і т.д.

Використання річного звіту дозволяє максимально задовольнити всіх користувачів інформації про діяльність підприємства, оскільки фінансова звітність має важливе аналітичне значення, що представлено в табл.1.

Проте, не дивлячись на те, що річна звітність максимально задовольняє користувачів інформації у відомостях про його фінансовий стан, її недостатньо для ефективного управління підприємством, оскільки:

1) вона містить дані, представлені на початок і кінець звітного періоду (рік або операційний цикл), а виробничо-господарські процеси здійснюються щодня і кожний з них впливає на фінансовий стан підприємства;

2) вона не відображає всі сторони діяльності підприємства: виробництво, маркетинг, закупівля, збут продукції, персонал, організаційна структура і т.і.;

3) відсутня можливість представити дані звіту в ретроспективі;

4) неможливо використовувати дану інформацію в оперативному і стратегічному управлінні, оскільки в першому випадку вона несумісна, а в другому - її не достає;

5) уніфікована форма річного звіту, що жорстко регламентується П(С) БУ 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С) БУ 2 «Баланс», П(С) БУ 3 «Звіт про фінансові результати», П(С) БУ 4 «Звіт про рух грошових коштів», П(С) БУ 5 «Звіт про власний капітал»;

6) даний звіт не відображає галузеву специфіку діяльності підприємства.

Тому, щоб здійснювати оперативне, тактичне і стратегічне управління підприємством на різних рівнях, забезпечуючи узгодженість даних, їх достовірність, оперативність надання і повноту відображення в поєднанні мінімізації тимчасових, трудових і матеріальних витрат на обробку, збір, передачу даних слід удосконалювати процес управління інформаційним забезпеченням підприємства.

**Пріоритетні показники діяльності підприємства і
інформаційна база їх формування**

Група користувачів інформації	Аналітичні показники	Джерело інформації
1. Керівництво підприємства вищої і середньої ланки	Структура майна підприємства по складу і джерелам формування, видовий склад і технічний стан основних засобів, величина і якість дебіторської заборгованості, рух грошових коштів по рахівницях підприємства, структура кредиторської заборгованості по складу і термінам погашення, склад і структура фінансових результатів, операційні витрати, динаміка фінансових і капітальних інвестицій.	1) Баланс (Ф№1); 2) Звіт про фінансові результати (Ф№2); 3) Звіт про рух грошових коштів (Ф№3); 4) Звіт про власний капітал (Ф№4); 5) Примітки до річної фінансової звітності (Ф№5).
2. Власники (акціонери)	Склад, структура і динаміка фінансового результату, власного капіталу і прибутковість акцій (рівень дивідендних виплат)	1) Звіт про фінансові результати (Ф№2); 2) Звіт про власний капітал (Ф№4).
3. Кредитори	Ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, динаміка грошових потоків, структура фінансових результатів, склад і структура майна підприємстві.	1) Баланс (Ф№1); 2) Звіт про фінансові результати (Ф№2); 3) Звіт про рух грошових коштів (Ф№3).

4. Інвестори	Загальна вартість майна підприємства, склад, технічний стан основних засобів і нематеріальних активів, величина, структура дебіторської і кредиторської заборгованості. Динаміка фінансових результатів, структура операційних витрат	1) Баланс (Ф№1); 2) Звіт про фінансові результати (Ф№2); 3) Примітки до річної фінансової звітності (Ф№5).
5. Контрагенти (постачальники, ділові партнери)	Склад і структура майна підприємства. Величина грошових коштів на рахунках, фінансовий результат, дебіторська і кредиторська заборгованість	1) Баланс (Ф№1); 2) Звіт про фінансові результати (Ф№2);
6. Органи державного контролю	Рух грошових потоків, структура фінансового результату, динаміка доходів і витрат	1) Баланс (Ф№1); 2) Звіт про фінансові результати (Ф№2); 3) Звіт про рух грошових коштів (Ф№3).
7. Аудиторські компанії	Склад і структура майна підприємства, фінансових результатів, операційних витрат, прибутковості акції, грошових потоків і власного капіталу	1) Баланс (Ф№1); 2) Звіт про фінансові результати (Ф№2); 3) Звіт про рух грошових коштів (Ф№3); 4) Звіт про власний капітал (Ф№4); 5) Примітки до річної фінансової звітності (Ф№5).

На сьогоднішній день можна виділити декілька підходів до управління інформаційним забезпеченням підприємства, які, як правило, залежать від об'ємів діяльності і виконуваних функцій:

- створення в рамках підприємства власної інформаційної системи, що виконує повну або часткову множину функцій, що покладаються на неї;

- передача функцій інформаційного забезпечення підприємства на аутсорсинг спеціальним інформаційним фірмам;

- передача окремих функцій по збору і наданню необхідної інформації стороннім суб'єктам господарювання і організаціям.

Для будь-якого крупного підприємства обов'язковою умовою ефективної діяльності є використання сучасних інформаційних технологій. Особливу актуальність це має для складних організаційних структур, підприємств з широкою мережею філіалів або з різноманітними виробничо-господарським процесами. Корпоративні інформаційні технології спираються на методи бізнес-моделювання як одну з технологій управління, що включає наступні етапи:

- побудова організаційної моделі підприємства з описом ієрархій управління і можливих функцій;

- застосування функціонально-технологічного підходу який групує функції по процесах – послідовностях функцій, об'єднаних в технологічні ланцюжки або по етапах прийняття управлінських рішень;

- створення моделі даних – структур інформації супроводжуючих бізнес-процеси.

Оскільки створення і підтримка власної інформаційної системи для підприємства пов'язане із значними фінансовими витратами, цю функцію воно може передавати на аутсорсинг. Інформаційні фірми при цьому можуть надавати наступний спектр послуг:

- рекомендації по вибору технічного і програмного забезпечення, а також його обслуговування;

 - розробка, установка і супровід спеціального програмного забезпечення;

 - лізинг або оренда апаратних засобів або програмних продуктів.

Крім того, підприємства можуть вдаватися до послуг сторонніх суб'єктів із збору необхідної інформації. До числа таких компаній можна віднести:

- органи статистики, здійснюючі цільове статистичне спостереження в рамках галузі, регіону, держави в цілому;

- фінансово-кредитні установи, що надають інформацію про напрями

бізнесу (обслуговування консультанта) або конкретних суб'єктів ринку; соціологічні компанії, провідні соціопит населення, здійснюючі маркетингове дослідження ринку і т.д.

Проте, який би спосіб створення інформаційного забезпечення підприємства не вибрало, необхідно прагнути до отримання економічної вигоди. Інформаційне забезпечення опосередковано впливає на дохід підприємства, джерела якого представлено у табл.2.

Розглядаючи питання інформаційного забезпечення підприємств і їх впливу на економічні і техніко-економічні показники, слід підкреслити, що існуючі форми звітності підприємства практично не виділяють і не розшифровують інформаційні витрати. Це значно ускладнює проведення економічних розрахунків і вимагає істотних трудових, часових і фінансових витрат на збір необхідної інформації.

У зв'язку із зростанням значущості управління інформаційним забезпеченням доцільно виділяти в рамках управлінського обліку на підприємстві:

а) величини витрат на інформаційне забезпечення в рамках валових витрат підприємства;

б) вартості комп'ютерів, програмного забезпечення, засобів зв'язку в загальній вартості необоротних активів;

в) кількості структурних підрозділів підприємств, забезпечених комп'ютерами і спеціальним програмним забезпеченням, і т.д.

Висновки. Проведені дослідження дозволяють виділити напрями вдосконалення процесів управління інформаційним забезпеченням підприємства, що дозволяють зменшити трудомістких управлінських операцій, підвищити своєчасність, достовірність і повноту одержуваних даних і забезпечити отримання максимально можливого прибутку. Дане вдосконалення необхідно здійснювати за допомогою наукового підходу, що повинне знайти віддзеркалення у відповідній концепції, що базується на ефективних і нових технологіях управління.

Джерела доходу підприємства, одержаного за рахунок ефективного використання різних джерел інформації

Джерела інформації	Категорія доходу підприємства
1. Нормативно-правова	<ul style="list-style-type: none"> - мінімізація штрафів і фінансових санкцій за порушення у області адміністративного і податкового права; - отримання пільг по окремих обов'язкових платежах; - отримання державних замовлень і бюджетного фінансування і т.д.
2. Статистична	<ul style="list-style-type: none"> - коректування ціноутворення на підприємстві з урахуванням інфляції, купівельної спроможності населення і цін конкурентів; - обґрунтування стратегічних і тактичних планів підприємства з урахуванням макроекономічної і демографічної ситуації в державі.
3. Науково-технічна	<ul style="list-style-type: none"> - дохід від використовування сучасних технологій на різних стадіях виробництва і управління.
4. Економічна	<ul style="list-style-type: none"> - зниження собівартості продукції підприємства за рахунок ефективного використовування маркетингових, трудових ресурсів і виявлення внутрішньовиробничих резервів; - збільшення об'єму продукції, що випускається, і відповідно, зростання прибули підприємства за рахунок зростання фондівддачі виробничих фондів, підвищення рівня їх технічного стану; - зростання прибули підприємства унаслідок обґрунтування процесу калькуляції собівартості формування відпускних цін; - отримання додаткового доходу за рахунок освоєння нових видів діяльності, чому сприяє наукове обґрунтування бізнес-планування і т.д.

5. Фінансова	<ul style="list-style-type: none"> - зниження собівартості продукції і зростання прибули за рахунок залучення вигідних джерел кредитування; - отримання економічного ефекту за рахунок прискорення оборотності оборотних коштів унаслідок роботи з дебіторами і кредиторами; - залучення додаткового інвестиційного капіталу унаслідок інвестиційної відвертості підприємства і т.д.
6. Маркетингова	<ul style="list-style-type: none"> - отримання додаткового доходу від освоєння нових сегментів ринку і випуску продукції, найбільш повно потреби клієнтів, що відповідає; - мінімізація витрат на рекламу і заходи щодо збуту продукції за рахунок їх обґрунтованості; - зниження матеріальних витрат унаслідок вибору вигідних постачальників і т.д.
7. Виробнича	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення об'єму продукції, що випускається, за рахунок ефективного використання виробничих потужностей; - мінімізація загальновиробничих, загальногосподарських витрат шляхом їх контролю; - зниження внутрішньоцехових простоїв і т.д.

Література

1. Андриенко В.Н. Модели реинжиниринга систем управління. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 255 с.
2. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Под ред. Н.Г.Данилочкиной.- М: АУДИТ, 1998. - 279 с.
3. Лысенко Ю.Г. Модели управления хозрасчётным промышленным предприятием. - М.: Финансы и статистика, 1991. – 208 с.
4. Советов Б. Информационные технологии в экономике: теория и практика / Б.Советов. – М.: Высшая школа. – 2005. – 422 с.
5. Система обліку в Україні: трансформація до міжнародної практики: за ред. проф. В. М. Войнаренка. – Київ: Наук. думка, 2004. – 718 с.